FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F.G. JACOBS

fremsat den 24. februar 2005 [1]

1. Denne sag omhandler en forsikringstagers sagsanlæg mod sine forsikringsgivere med henblik på at opnå skadesløsholdelse i henhold til forsikringsaftalen for sit erstatningsansvar over for en skadelidt, i hvilken sag forsikringsgiverne søger som adciteret tredjepart at inddrage en anden forsikringsgiver, der hævdes at have forsikret skadelidte mod den samme risiko.

2. Hovedspørgsmålet er, for så vidt angår anvendelsen af Bruxelles-konventionen [2], om ovennævnte situation er reguleret af bestemmelserne om kompetence i forsikringssager eller af en særskilt bestemmelse vedrørende adcitation af tredjemand.

3. For det tilfælde, at den sidstnævnte bestemmelse anses for at finde anvendelse, rejses der et yderligere spørgsmål, som vedrører, hvilke betingelser anvendelsen af bestemmelsen er undergivet.

1 — Originalsprog: engelsk.

2 — Bruxelles-konventionen af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager. En konsolideret udgave af konventionen, som ændret ved de fire følgende tiltrædelseskonventioner, er offentliggjort i EFT 1998 C 27, s. 1. Fra den 1.3.2002 (efter tidspunktet for de faktiske omstændigheder i den foreliggende sag) er konventionen, undtagen hvad angår Danmark og visse medlemsstaters oversøiske territorier, blevet erstattet af Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1).

Bruxelles-konventionen

4. Bruxelles-konventionen regulerer retternes kompetence og fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager. I afsnit II fastlægges retternes kompetence for så vidt angår de kontraherende stater. Artikel 2 fastsætter som den almindelige regel, at retterne i den kontraherende stat, på hvis område sagsøgte har bopæl, har kompetence til at behandle sagen. Herefter fastsættes der undtagelser til denne regel, der tillægger andre retter kompetence for så vidt angår visse sager.

5. Blandt disse undtagelser er artikel 6, nr. 2, som vedrører adcitation. I henhold til denne bestemmelse kan en person, der har bopæl på en kontraherende stats område, også sagsøges »som tredjemand i sager om opfyldelse af en forpligtelse eller som tredjemand i andre tilfælde, ved den ret, hvor den oprindelige sag er anlagt, medmindre denne kun er anlagt for at unddrage sagsøgte hans almindelige værneting«.

6. Afdeling 3 i afsnit II angår kompetence i forsikringssager. Heri bestemmes følgende:

»*Artikel 7*

I forsikringssager afgøres kompetencen efter bestemmelserne i denne afdeling, dog med forbehold af artikel 4 og artikel 5, nr. 5.

Artikel 8

En forsikringsgiver, der har bopæl på en kontraherende stats område, kan sagsøges:

1) ved retterne i den stat, hvor han har bopæl, eller

2) i en anden kontraherende stat, ved retten på det sted, hvor forsikringstageren har bopæl, eller

3) såfremt det drejer sig om en coassurandør, ved den ret i en kontraherende stat, ved hvilken der er anlagt sag mod den ledende assurandør.

[...]

Artikel 9

I sager om ansvarsforsikring eller forsikring af fast ejendom kan forsikringsgiveren endvidere sagsøges ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået. Det samme gælder, når fast ejendom og løsøre er omfattet af samme forsikringsaftale og genstand for samme skadestilfælde.

Artikel 10

I sager om ansvarsforsikring kan forsikringsgiveren endvidere sagsøges ved den ret, hvor skadelidte har anlagt sag mod den sikrede, såfremt den lovgivning, der gælder for denne ret, indeholder hjemmel dertil.

Bestemmelserne i artikel 7, 8 og 9 finder anvendelse i tilfælde, hvor skadelidte anlægger sag direkte mod forsikringsgiveren, såfremt der er hjemmel for et direkte sagsanlæg.

Såfremt lovgivningen om et sådant direkte sagsanlæg indeholder hjemmel til at inddrage forsikringstageren eller den sikrede i sagen, er den samme ret også kompetent i forhold til disse personer.

Artikel 11

Med forbehold af bestemmelserne i artikel 10, nr. 3, kan forsikringsgiveren kun anlægge sag ved retterne i den kontraherende stat, på hvis område sagsøgte har bopæl, hvad enten sagsøgte er forsikringstager, sikret eller begunstiget.

Bestemmelserne i denne afdeling berører ikke retten til at fremsætte modfordringer ved den ret, der behandler det oprindelige krav i overensstemmelse med bestemmelserne i denne afdeling.

Artikel 12

Bestemmelserne i denne afdeling kan kun fraviges ved aftale:

1) såfremt denne er indgået, efter at tvisten er opstået, eller

2) såfremt aftalen giver forsikringstageren, den sikrede eller den begunstigede ret til at anlægge sag ved andre retter end dem, der er nævnt i denne afdeling, eller

3) såfremt aftalen er indgået mellem en forsikringstager og en forsikringsgiver, som på tidspunktet for kontraktens indgåelse havde deres bopæl eller sædvanlige opholdssted i samme kontraherende stat, med det formål, at retterne i denne stat skal være kompetente også i tilfælde af, at skadetilføjelsen er foregået i udlandet, medmindre en sådan aftale ikke er tilladt efter lovgivningen i den pågældende stat, eller

4) såfremt aftalen er indgået af en forsikringstager, der ikke har bopæl i en kontraherende stat, medmindre det drejer sig om en lovpligtig forsikring eller en forsikring vedrørende en fast ejendom, som er beliggende i en kontraherende stat, eller

5) såfremt aftalen vedrører en forsikringskontrakt, som dækker en eller flere af de i artikel 12a nævnte risici.«

7. Artikel 12a opregner risici, der i det væsentlige er forbundet med kommerciel transport af varer på søgående skibe og luftfartøjer.

8. I afdeling 8 er fastsat bestemmelser om indbyrdes sammenhængende krav, der fremsættes for retterne i forskellige kontraherende stater. Artikel 22 bestemmer, for så vidt som den er relevant, følgende:

»Såfremt krav, som er indbyrdes sammenhængende, fremsættes for retter i forskellige kontraherende stater, og sagerne verserer for disse retter i første instans, kan enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, udsætte afgørelsen.

[...]

Ved indbyrdes sammenhængende krav forstås i denne artikel krav, der er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidigt for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig.«

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

9. Soptrans er et selskab med hjemsted i Boulou, Frankrig, og er ejer af en parkeringsplads, på hvilken det oplagrer nye biler, som er beregnet på salg og transport i Europa. Med henblik herpå er selskabet forsikret i GIE Réunion européenne, AXA, Winterthur, Le Continent og Assurances mutuelles de France, som alle har hjemsted i Frankrig, mod skade på disse køretøjer.

10. Den 13. august 1990 beskadigede en haglstorm et antal køretøjer, der stod oplagret på parkeringspladsen, og som var ejet af General Motors España (herefter »GME«), hvis forsikringsgiver, Zurich España, har hjemsted i Spanien. En sag anlagt af GME i Spanien førte til et forlig mellem GME og Soptrans, hvorefter Soptrans skulle betale 120 mio. ESP i skadeserstatning til GME.

11. Soptrans anlagde derefter sag mod sine forsikringsgivere ved tribunal de grande instance de Perpignan med påstand om dom til skadesløsholdelse for det indtrådte erstatningsansvar. Disse forsøgte for deres del at adcitere Zurich España i denne sag på grundlag af artikel L 121-4 i den franske lov om forsikring, som vedrører samtidig dækning i henhold til særskilte forsikringsaftaler. Zurich España gjorde gældende, at retterne i Barcelona, hvor selskabet havde hjemsted, havde kompetencen til at behandle sagen.

12. Ved dom af 5. februar 2001 i en appelsag iværksat til prøvelse af en afgørelse fra retten i Perpignan, fastslog cour d'appel de Montpellier, at Zurich España ikke kunne adciteres i sagen for de franske domstole.

13. Soptrans' forsikringsgivere (herefter »appellanterne«) har nu indanket denne dom for Cour de cassation, som har udsat sagen og anmodet om en præjudiciel besvarelse af følgende spørgsmål:

»1) Er en sag mellem forsikringsgivere om adcitation af tredjemand med henblik på opfyldelse af en forpligtelse eller om adcitation af tredjemand i andre tilfælde, som ikke støttes på en aftale om genforsikring, men på, at samme risiko er dækket af mere end én forsikring, eller på, at der er tale om coassurance, og som henhører under området for forsikringssager, omfattet af bestemmelserne i afdeling 3 i afsnit II i Bruxelleskonventionen af 27. september 1968, som ændret ved tiltrædelseskonventionen af 1978?

2) Finder artikel 6, nr. 2, anvendelse med henblik på at udpege den ret, der har kompetencen i sager mellem forsikringsgivere anlagt mod tredjemand vedrørende opfyldelse af en garantiforpligtelse eller mod tredjemand i andre tilfælde? For det tilfælde, at dette spørgsmål besvares bekræftende: Er anvendelsen af denne bestemmelse undergivet et krav om indbyrdes sammenhæng mellem de forskellige påstande i konventionens artikel 22's forstand, eller i det mindste et krav om, at det godtgøres, at der består en tilstrækkelig sammenhæng mellem disse påstande, der viser, at der ikke er tale om, at adcitatus unddrages sit værneting?«

14. Appellanterne, Zurich España, Kommissionen, den franske regering og den italienske regering har afgivet skriftlige indlæg. Med undtagelse af den italienske regering var alle også repræsenteret under retsmødet.

Det første spørgsmål

15. Parterne er uenige om, hvorvidt afdeling 3 i konventionens afsnit II finder anvendelse på et adcitationssøgsmål mellem forsikringsgivere, der støttes på, at samme risiko er dækket af mere end én forsikring, eller på, at der er tale om coassurance. Appellanterne, Kommissionen og Italien har argumenteret for, at afdeling 3 ikke finder anvendelse, mens Zurich España og Frankrig har argumenteret for, at den finder anvendelse.

16. Trods den brede affattelse af artikel 7 er jeg af den opfattelse, at bestemmelserne i denne afdeling ikke er fastsat med henblik på at finde anvendelse i sager mellem forsikringsgivere.

17. Der er støtte for dette synspunkt i alle de materielle bestemmelser i denne afdeling og navnlig i artikel 8, 10 og 12, som klart retter sig mod søgsmål, der er anlagt af en forsikringshaver, en sikret eller skadelidt part, og artikel 11, der henviser til sager, som er anlagt mod en forsikringstager, sikret eller begunstiget.

18. Dette støttes endvidere af Domstolens praksis, hvorefter denne afdeling ligesom mange andre af konventionens specielle regler har til formål at beskytte den svage part; i dette tilfælde »den forsikrede, der som oftest står over for en standardkontrakt, hvis vilkår ikke længere kan forhandles, ligesom han er den økonomisk svageste part« [3], eller »den kontraktpart, som antages at være økonomisk set svagere og retligt set mindre erfaren end medkontrahenten« [4]. Jeg kan ikke forestille mig omstændigheder, hvorunder en professionel forsikringsgiver kunne påstå, at han befandt sig i en tilsvarende svag position i forhold til en anden forsikringsgiver, med henblik på at påberåbe sig den beskyttelse, der ydes i kraft af bestemmelserne i denne afdeling.

19. Hvad angår den oprindelige sag var det derfor i det foreliggende tilfælde fuldt ud i overensstemmelse med bestemmelserne i afdeling 3, at værnetinget blev valgt af Soptrans.

20. Ud fra dette synspunkt må det anføres, at inden for rammerne af søgsmål, der hører under denne afdeling, muliggør artikel 8, nr. 3, og artikel 10, at en forsikringsgiver, som kan blive stillet over for krav om at bidrage til skadesløsholdelse for tab eller skade, kan blive inddraget i retssager i en anden kontraherende stat end den, hvor forsikringsgiveren har sit hjemsted.

21. Ganske vist henviser ingen af disse bestemmelser til omstændigheder som de i denne sag foreliggende. Artikel 8, nr. 3, henviser til coassurandører, og på trods af affattelsen af den nationale rets spørgsmål synes det klart, at der i forholdet mellem appellanterne og Zurich España i den foreliggende sag ikke er tale om coassurance i den forstand, hvori udtrykket er anvendt i bestemmelsen [5]. Artikel 10 henviser til sager, som en skadelidt har anlagt.

22. Imidlertid er det åbenbart, at det ikke strider mod den ordning, der er fastsat i afdeling 3, at en forsikringsgiver bliver adciteret som tredjemand i sager, der ikke er anlagt af en forsikringsgiver.

23. Selv hvis man endelig overvejede, om bestemmelserne i afdeling 3 isoleret set kunne finde anvendelse på adcitationssøgsmålet mellem appellanterne og Zurich España — og jeg har ovenfor redegjort for, at jeg ikke mener, den finder anvendelse mellem forsikringsgivere — ville det kun efter artikel 11, som begrænser en forsikringsgivers ret til at vælge det værneting, ved hvilket vedkommende anlægger sag, kunne

3 — Dom af 14.7.1983, sag 201/82, Gerling, Sml. s. 2503, præmis 17.

4 — Dom af 13.7.2000, sag C-412/98, Group Josi, Sml. I, s. 5925, præmis 65.

5 — Jf. Schlosser-rapporten om konventionen om Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands tiltrædelse af konventionen om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, samt af protokollen om Domstolens fortolkning af denne konvention (EFT 1979 C 59, s. 71), punkt 149.

kræves, at disse sager skulle anlægges ved retterne der, hvor Zurich España har hjemsted.

24. For det første nævnes i artikel 11 imidlertid alene sagsøgte, som er forsikringstagere, sikrede eller begunstigede. For det andet blev værnetinget valgt af Soptrans og ikke af appellanterne, og for det tredje gentages i artikel 11 alene den almindelige regel om sagsøgtes bopæl, som er udtrykt i artikel 2 [6], der for så vidt angår adcitationssøgsmål finder anvendelse med forbehold af artikel 6, nr. 2. Denne bestemmelse er genstanden for det andet spørgsmål.

25. Svaret på det første spørgsmål er herefter, at adcitationssøgsmål mellem forsikringsgivere, som støttes på, at samme risiko er dækket af mere end én forsikring, ikke er omfattet af bestemmelserne om forsikringssager i afdeling 3 i Bruxelles-konventionens afsnit II.

Det andet spørgsmål

26. Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 6, nr. 2, finder anvendelse med henblik på at udpege den ret, der har kompetencen i tilfælde af adcitationssøgsmål mellem forsikringsgivere, og i bekræftende fald, om anvendelsen af bestemmelsen er undergivet en betingelse om indbyrdes sammenhæng mellem de forskellige krav i artikel 22's forstand, eller en betingelse om, at det godtgøres, at der består en tilstrækkelig sammenhæng mellem disse krav, der viser, at der ikke er tale om omgåelse af værnetingsreglerne.

27. Zurich España har for det tilfælde, at bestemmelserne i afdeling 3 ikke anses for at kunne finde anvendelse, subsidiært gjort gældende, at de krav, der stilles i artikel 6, nr. 2, ikke er opfyldt i den foreliggende sag, og at bestemmelsen derfor ikke finder anvendelse. Appellanterne, Kommissionen og Italien har derimod fastholdt, at artikel 6, nr. 2, finder anvendelse.

28. De forskellige argumenter vedrører tre forhold.

29. Hvad for det første angår betingelsen om, at den oprindelige sag ikke må være anlagt alene for at unddrage den adciterede hans almindelige værneting, hævdede Zurich España under retsmødet, at appellanterne havde forsøgt at unddrage selskabet dets almindelige værneting ved de spanske retter ved at få Soptrans til at gennemføre sagen på en sådan måde, at det blev undgået, at der blev anlagt sag mod Zurich España ved disse retter.

6 — Jf. punkt 30 i generaladvokat Fennellys forslag til afgørelse i Group Josi-sagen, nævnt ovenfor i fodnote 4.

30. Imidlertid er dette et spørgsmål om sagens faktiske omstændigheder, som må overlades til de nationale retsinstanser. Hvis det måtte fastslås, at det eneste formål med valget af værneting var at unddrage Zurich España dets almindelige værneting, er det åbenbart, at artikel 6, nr. 2, efter sin ordlyd ikke ville finde anvendelse.

31. For det andet er det omtvistet, om anvendelsen af artikel 6, nr. 2, er betinget af en forbindelse mellem den oprindelige sag og adcitationssøgsmålet, der er tilstrækkelig til enten at opfylde kriteriet i artikel 22 eller til at fastslå, at der ikke er tale om omgåelse af værnetingsreglerne.

32. Med hensyn til det første aspekt er jeg enig i argumentet om, at der, når en sagsøgt adciterer en tredjemand, foreligger en naturlig sammenhæng mellem adcitationsssøgsmålet og den oprindelige sag. Som Kommissionen har anført, beror denne sammenhæng på den interesse, som den oprindelige sagsøgte kan have i at søge at sikre opfyldelsen af en forpligtelse eller en anden form for skadesløsholdelse fra en tredjemands side med hensyn til følgerne af det oprindelige krav.

33. Under alle omstændigheder synes det klart, at der er en naturlig sammenhæng mellem på den ene side et søgsmål mod en forsikringsgiver med henblik på at blive holdt skadesløs for konsekvenserne af en forsikringsbegivenhed og på den anden side et søgsmål, hvorved denne forsikringsgiver søger at få dækning fra en anden forsikringsgiver, som hævdes at have forsikret den samme begivenhed.

34. Herefter finder jeg det ikke nødvendigt tillige at kræve, at der skal være en nærmere sammenhæng som omhandlet i artikel 22 eller på anden måde. Af denne grund er der ikke anledning til at gennemgå anbringenderne vedrørende den nærmere karakter af en sådan sammenhæng.

35. Med hensyn til det andet aspekt har spørgsmålet, om der foreligger eller ikke foreligger en hensigt til at unddrage en part hans almindelige værneting, ingen forbindelse til spørgsmålet om, hvorvidt den oprindelige sag og adcitationssøgsmålet er indbyrdes sammenhængende, og det tjener efter min opfattelse intet formål at forbinde de to kriterier.

36. Zurich España henviser ikke desto mindre til, at cour d'appel de Montpellier har

lagt til grund, at der ikke er risiko for, at den oprindelige sag og adcitationssøgsmålet kan give anledning til uforenelige afgørelser.

37. Som jeg imidlertid allerede har nævnt, finder jeg, at sager af den her omhandlede art har en naturlig sammenhæng, og at kriterierne i artikel 22, som omfatter risikoen for uforenelige afgørelser, ikke er relevante. Under alle omstændigheder bør det fremhæves, at der i artikel 22 alene er åbnet mulighed for, men ikke stillet krav om, at enhver anden ret end den, ved hvilken sagen først er anlagt, udsætter afgørelsen eller erklærer sig inkompetent.

38. For det tredje har flere af parterne overvejet, hvorvidt et adcitationssøgsmål kan udelukkes fra anvendelsesområdet for artikel 6, nr. 2, gennem nationale processuelle regler om betingelserne for at antage en sag til realitetsbehandling.

39. Appellanterne, Kommissionen og Italien har i den forbindelse henvist til Domstolens udtalelse i Hagen-sagen, hvorefter der »[m]ed hensyn til indstævning af tredjemand til opfyldelse af en forpligtelse [...] i artikel 6, nr. 2, således kun [opstilles] en regel om, hvilken ret der har kompetencen, men derimod ikke om selve betingelserne for at admittere indstævningen«, og at »man med hensyn til de processuelle regler må henholde sig til de regler, der er gældende for vedkommende nationale domstol« [7].

40. Appellanterne har påpeget, at artikel 325 i den franske lov om civil retspleje bestemmer, at adcitationssøgsmål kun kan admitteres, hvis de har tilstrækkeligt nær sammenhæng med parternes påstande i den oprindelige sag.

41. Det er klart, at nationale processuelle regler kan begrænse muligheden for at indbringe et adcitationssøgsmål for den ret, der har kompetence til at påkende den oprindelige sag.

42. Imidlertid følger det af Hagen-dommen [8], at en national ret ikke må anvende formalitetskrav i henhold til national ret, hvis det ville betyde, at anvendelsen af konventionens kompetenceregler hermed ville blive begrænset.

7 — Dom af 15.5.1990, sag C-365/88, Sml. I, s. 1845, præmis 18 og 19.

8 — Præmis 20.

43. Artikel 6, nr. 2, finder derfor anvendelse med henblik på at udpege den ret, der har kompetencen i tilfælde af adcitationssøgsmål mellem forsikringsgivere, således som sådanne søgsmål er defineret i nationale processuelle bestemmelser. I betragtning af den naturlige sammenhæng mellem dette søgsmål og den oprindelige sag er denne anvendelse alene betinget af, at der ikke foreligger bevis for, at den oprindelige sag kun er anlagt for at unddrage den adciterede hans almindelige værneting.

Forslag til afgørelse

44. Jeg finder derfor, at Domstolen skal besvare de spørgsmål, der er rejst af Cour de cassation, således:

»Adcitationssøgsmål mellem forsikringsgivere, som støttes på, at samme risiko er dækket af mere end én forsikring, er ikke omfattet af bestemmelserne om forsikringssager i afdeling 3 i afsnit II i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968, som ændret.

Nævnte konventions artikel 6, nr. 2, finder anvendelse med henblik på at udpege den ret, der har kompetencen i tilfælde af adcitationssøgsmål mellem forsikringsgivere, således som sådanne søgsmål er defineret i nationale processuelle regler. Denne anvendelse er alene betinget af, at der ikke foreligger bevis for, at den oprindelige sag kun er anlagt for at unddrage den adciterede hans almindelige værneting. Nationale regler om betingelserne for at antage en sag til realitetsbehandling finder kun anvendelse, for så vidt som de ikke svækker konventionens effektivitet.«